

Гришук Г. М., аспірант кафедри кримінального права і процесу Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ЕКСТРАДИЦІЇ

У сучасному світі проблема злочинності становить небезпеку не тільки для окремих держав, а й для всього людства. Факт відсутності правового співробітництва між державами у кримінальних провадженнях на належному рівні, успішно використовується злочинністю, для того, щоб вчиняти злочини в одній державі, переховуватися на території іншої держави і тим самим уникнути кримінального покарання, а в деяких випадках продовжувати злочинну діяльність. Ситуація ускладнена ще й тим, що зростає число злочинів, які підривають основи не тільки національної, але й міжнародної безпеки.

Важливість правового регулювання інституту екстрадиції в системі надання державами правової допомоги у кримінальних провадженнях, визначається як національними інтересами держав, з метою попередження кримінальної злочинності на їх території, так і інтересами міжнародного співробітництва у боротьбі з міжнародними злочинами, що представляють небезпеку для всього співтовариства держав. У цій ситуації об'єднання спільних зусиль держав для здійснення співробітництва у боротьбі зі злочинністю набуло особливого значення. Істотне місце у цій співпраці займає інститут екстрадиції.

Потрібно відзначити, що в цілому інститут екстрадиції залишається поки ще маловивченим, нерідко йому навіть відмовляють у праві на самостійне існування. Внаслідок цього екстрадицію часто сприймають за видачу, а питання екстрадиції зводяться до питань видачі. Це призводить до того, що аналізу піддаються лише ті норми інституту екстрадиції, які в тій чи іншій мірі виявляються пов'язаними з видачею. Разом з тим питаннями видачі екстрадиційна діяльність не вичерпується. Потрібно уточнити, що екстрадиція та видача не є тотожними поняттями. Основоположні міжнародно-правові документи про екстрадицію були прийняті в повоєнний час і поняття екстрадиції, яке використовується в них, спирається в основному на концепцію видачі злочинців.

Практика екстрадиції справді спочатку спиралася на концепцію видачі, але концепція видачі відображала реалії екстрадиційної діяльності держав у тих міжнародно-правових та політичних реаліях, які вже пішли в минуле. У зв'язку з цим екстрадицію не можна зводити до видачі і пояснювати її видачею тому, що в сучасних умовах видачею злочинців екстрадиція не обмежується, так як процедура екстрадиції може закінчитися і відмовою у видачі.

З одного боку – інститут видачі є актом правової допомоги, який заснований на міжнародних договорах і ґрунтується на загальновизнаних нормах і принципах міжнародного права, що полягає в передачі обвинуваченого або засудженого державою, на території якої він знаходиться, державі, яка вимагає його видачі оскільки на її території особа вчинила злочин або громадянином якої вона є, для притягнення до кримінальної відповідальності або приведення до виконання вироку. З іншого боку – в екстрадиції вбачається не тільки видача злочинців і покарання винних, але і більш широкі питання, які полягають у правовій допомозі й співробітництві між державами. Виходячи з вищевикладеного, можна стверджувати, що завдання, мета та функції інституту екстрадиції не повторюють і не поглинаються завданнями, метою і функціями інституту видачі. Норми інституту екстрадиції охоплюють більше широке коло питань, ніж у видачі.

Концепцію екстрадиції, що йде на заміну концепції видачі, можна визначити як концепцію правової допомоги. Перехід на нову концепцію сприяв подальшому розвитку практики екстрадиції, вивів її за межі видачі злочинців, внаслідок чого екстрадиція поширилася на більш широку сферу міжнародно-правового співробітництва між державами. Концепція правової допомоги дозволила істотно збагатити практику екстрадиції. Значною мірою розширюється коло учасників екстрадиційної діяльності, об'єднуються зусилля держав, і підвищується ефективність їх міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства.